

BİBLİYOGRAFYA :

Hammer, *GOR*, VI, 506-511, 553; *Sicill-i Os-mânî*, I, 354-355; Danişmend, *Kronoloji*², III, 465-466; V, 46; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/1, s. 494-495, 500-510; III/2, s. 427-429; Bekir Kütükoğlu, "Süleyman II.", *İA*, XI, 158-159; Münir Aktepe, "İsmâ'il Paşa, Nişancı", *Eİ²* (İng.), IV, 193-194.

Ziya YILMAZER

İSMÂİL RÛMÎ

(ö. 1041/1631)

Kâdiriyye tarikatının
Rûmiyye kolunun kurucusu.

Tosya'nın Bansa köyünde doğdu. Babası Çoban Ali, oğlunun daha iyi yetişmesi için Tosya'ya taşındı. Medrese ilimlerini tahsil ederken Halvetiyye tarikatı şeyhlerinden Ahmed Efendi'nin sohbetlerine devam etmeye başlayan İsmâ'il Rûmî, bir gece rüyasında Abdülkâdir-i Geylânî'yi görerek onun mânevî işaretini üzerine Bağdat'a gitmek üzere yola çıktı. Bağdat'a ulaşınca Kâdiriyye'nin merkez dergâhına gidip dergâhın postnişini Bağdat nakîbüleşrafi Seyyid Feyzullah Efendi'ye kendini tanıttı. Bir müddet sonra erba'n çıkarmak üzere halvete girdi. Seyrû sülûkünü tamamlayınca mürşidinin tavsiyesi üzerine Bağdat'tan ayrıldı. Anadolu'ya gelmeden Mısır'a uğrayarak sohbetlerine katıldığı Ahmed-i Mısırî'den de icâzet-nâme aldı. Bundan dolayı bazı silsilenâmelerde mürşidinin Feyzullah Efendi, bazıları ise Ahmed Efendi olarak kaydedildiği görülmektedir.

1020 (1611) yılında İstanbul'a gelen İsmâ'il Rûmî bir süre Sofular Camii'nde kaldı, daha sonra Tophane'de Hacı Pîri adlı bir kişiye ait arsa üzerinde bir tekke inşa ettirdi. Onun Anadolu ve Rumeli'nin değişik şehirlerinde kırk kadar tekke yaptırdığı kaydedilmektedir (Seyyid Sırrı Ali, s. 52). Kâdiriyye tarikatı, Kâdirîhâne diye anılan bu dergâhın kurulmasından sonra

İstanbul'da yayılmaya başlamış, XV. yüzyılda Bursa'da kurulan Eşrefiyye kolu ile birlikte bu tarikatın Osmanlı topraklarında yaygınlık kazanmasında önemli rol oynamıştır. Bu tesir sebebiyle "pîr-i sâni" unvanıyla anılan ve kendisine Kâdiriyye'nin Rûmiyye kolu nisbet edilen İsmâ'il Rûmî vefatında kurduğu tekkenin haziresine defnedildi. Tekkenin meşihati halifelerinden Seyyid Halil tarafından sürdürülmüştür. Usturumcalı Ahmed Efendi adlı halifesi 1038'de (1628) Bursa'da İsmâ'il Rûmî Dergâhı'nı (Hamam Tekke) kurmuştur.

İsmâ'il Rûmî, Sultan Ahmed Camii'nin açılışında dervişleriyle birlikte Kâdirî usulü zikir yapmış, daha sonra bu camide cuma günleri namazdan sonra Kâdirî evrâdının okunması bir gelenek haline almıştır. Bu gelenek günümüzde de sürmekte, Kâdirîhâne şeyhinin görevlendirdiği bir derviş cuma namazından sonra camide Kâdirî evrâdını okumaktadır. Kâdirîhâne Kâdiriyye tarikatının merkez tekkesi olmuş, Anadolu ve Rumeli'de Kâdirî şeyhlerinin verdiği icâzetnâmeler Kâdirîhâne şeyhi tarafından tasdik edilmiştir (ayrıca bk. RÛMİYYE).

BİBLİYOGRAFYA :

Seyyid Sırrı Ali, *Tuhfe-i Rûmî* (nşr. Mustafa S. Kaçalın), İstanbul 1992, s. 48-52; Hüseyin Vasşâf, *Sefîne*, I, 111-122; Mehmed Şemseddin, *Bursa Dergâhları: Yâdigâr-ı Şemsî* (haz. Mustafa Kara - Kadir Atlansoy), Bursa 1997, s. 331, 332; *Tomar-Kâdiriyye*, II, 50-54; *Osmanlı Müellifleri*, I, 25; Cemâleddin Server Revnakoğlu, "Kâdirîlik'in İstanbul'a Gelişi ve Yayılışı", *Yeni Tarih Dünyası*, sy. 6, İstanbul 1953, s. 254-256; a.mlf., "Rumîlik ve İsmâ'il-i Rumî", a.e., sy. 8 (1953), s. 348-350; Ekrem Işın, "Kâdirîlik", *DBİst.A*, IV, 372 vd.

MEHMET AKKUŞ

İSMÂİL RUSÛHÎ

(bk. ANKARAVÎ, İsmâ'il Rusûhî).

İSMÂİL SABRÎ PAŞA

(İسماعیل صبری پاشا)

(1854-1923)

Mısırlı şair.

Kahire'de doğdu. Mübtediyân Mektebi'nde başladığı öğrenimini Techîziyye ve İdâre (Hukuk) mekteplerinde sürdürdü. 1871'de *Ravzatü'l-medâris* dergisinde yayımladığı şiirlerle tanınmaya başlanan İsmâ'il Sabri, hakkında övgü şiirleri yazdığı Hidiv İsmâ'il Paşa tarafından hukuk öğrenimi yapması için Fransa'ya gönderildi

(1874). 1878'de Aix Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olup Kahire'ye döndü. Bir süre Mansûre'de hâkimlik yaptı. 1896'da İskenderiye'ye vali olarak tayin edildi. Üç yıl sonra Adalet Bakanlığı bakan yardımcılığı görevine getirildi. Bu görevden 1907 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. 21 Mart 1923'te Kahire'de vefat etti.

Mahmûd Sâmî el-Bârûdî, Âişe İsmet Teymûr, Ahmed Şevki ve Hâfız İbrâhim'in de içinde yer aldığı "el-muhâfızü'l-beyânî" diye adlandırılan eski şairleri taklit akımının öncülerinden kabul edilen İsmâ'il Sabri, Fransa'dan döndükten sonra eski şairleri taklitten uzaklaşmaya, şiirin şairin yaşantısını ve düşüncelerini yansıtmaya gerektiğini savunmaya başladı. Ona göre şair bir ânını, bir gözlemini veya bir düşüncesini ifade için birkaç beyitle de yetinebilmeli, şiiri gereksiz yere uzatmaktan kaçınmalıdır. Bundan dolayı İsmâ'il Sabri'nin şiirleri genellikle iki üç beyitten oluşur, altı beyti geçen şiiri çok azdır. Uzun kasideleri de olmakla birlikte bunlar divanında az yer tutar.

İsmâ'il Sabri özellikle Buhtürî'nin tesirinde kalmış ve onu taklide çalışmıştır. Bu sebeple çağdaşları ona "Mısır'ın Buhtürî'si" lakabını vermişlerdir. Ayrıca Bahâ Züheyr ile İbnü'l-Fârız'dan da hayli etkilenmiştir. Şiirlerinde günlük hayatta kullanılan ifade ve kalıplara yer vermesi ve aşırı duygusal oluşu bakımından Bahâ Züheyr'e benzetilir. Aşk, güzellik, dostluk, ölüm, vatan sevgisi şiirlerinde ele aldığı başlıca konulardır. Müsikiye çok düşkün olan İsmâ'il Sabri, şiirlerinin bestelenebilir nitelikte olması için kulağa hoş gelen kelimelerden oluşmasına özen göstermiştir.

İngiltere'nin kontrolü altındaki Mısır hükümetinin bir memuru olması dolayısıyla İsmâ'il Sabri, çağdaşları Hâfız İbrâhim ve Ahmed Şevki gibi şiirlerinde milliyet-

İsmâ'il Rûmî'nin kendisinin kurmuş olduğu Kâdirîhâne haziresindeki kabri - Tophane / İstanbul

İsmâ'il Sabri Paşa